

Openluchtonderwijs op de klimaatgezonde speelplaatsen

Bundel kleuteronderwijs

klimaatgezondspeelplaatsen

Bronnen

Enkele van de activiteiten in deze bundel zijn geïnspireerd op de 'Outdoor games' van Hogeschool Vives.

Contact

Provincie Oost-Vlaanderen

Dienst Mo4 Natuur- & milieueducatie

Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm)

055 49 67 96 - dekaaihoeve@oost-vlaanderen.be

klimaatgezondespeelplaatsen@oost-vlaanderen.be

Inhoud

Inleiding openluchtonderwijs voor het kleuteronderwijs	4 – 7
Onderwijsdoelen	8 – 11
Koffer	12
Energizers	
Inleidend lied	13
Tikspel	13
Outdoor games	
Wisselspel	14
Tweelingenspel	15
Patronella	16
Dobbelsteen vol bewegingen	17
Mannetje Tak	18
De grote en kleine vrienden van Mannetje Tak	20
Kabouterhuisjes	21
Vormen herkennen	22
Getallen en getalbeelden	23
Nesten bouwen	24
Hoe voel je je?	25
Wat kan je doen met een touw van 1 meter?	27

Inleiding openluchtonderwijs voor het kleuteronderwijs

Algemeen

Deze bundel is een bijlage bij de koffer en de workshop educatief gebruik van de buitenruimte (Outdoor Education) op de Klimaatgezonde Speelplaats.

Outdoor Education is openluchtonderwijs. In dit geval op de klimaatgezonde speelplaats maar het kan uiteraard ook op andere locaties.

Je kan bij alle mogelijke weersomstandigheden aan openluchtonderwijs doen. Slecht weer bestaat immers niet, ... slecht aangepaste kledij wel.

Het is dus van belang dat ook de ouders goed geïnformeerd zijn en hun kinderen van aangepaste kledij voorzien.

Zorg voor regelmaat, eventueel een vast stramien en kies voor diverse werkvormen.

Beperk de hoeveelheid materiaal en kies zoveel mogelijk voor natuurlijke materialen die op de klimaatgezonde speelplaats voorhanden zijn.

Zoek het niet te ver, het hoeft geen sensationele les te zijn. Hoe meer de leerlingen gewoon zijn om buiten les te krijgen, hoe vlugger ze zich ook buiten zullen kunnen focussen.

Denken, doen en beleven staan centraal (hoofd, handen, hart).

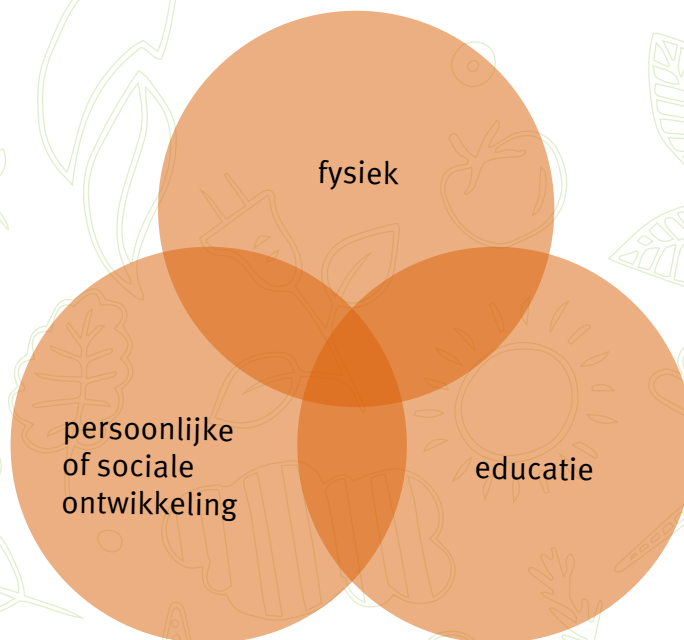

Andere vormen van buitenonderwijs zijn:

- **Omgevingsonderwijs**, hier gaan de leerlingen de omgeving van de school gebruiken als klaslokaal. Ze leren in, van en over de eigen leefomgeving.
- **Natuurklassen**, zijn meestal meerdaagse activiteiten waarbij de leerlingen ondergedompeld worden in de natuur. Dit is dikwijls op een grotere afstand van de school. Hierbij leren de kinderen in, van en over de natuur.
- **Buitenspel** kan in de natuur of op de klimaatgezonde speelplaats. De leerlingen krijgen de kans om hun eigen grenzen al spelend te ontdekken, te leren samenspelen, eigen regels opstellen,... Het is het echte spel.

Samenstelling van een openluchtles

De drie componenten

Door gebruik te maken van de drie componenten kan je een stevige les opbouwen.

- Het **fysieke of motorische** zorgt ervoor dat je in beweging blijft en de geest wakker blijft. De klemtoon kan hierop liggen als je een les lichamelijke opvoeding geeft. Maar als je hoofddoel wiskundige initiatie is, dan is het fysieke aspect een middel om je doel te bereiken.
- De **persoonlijke en sociale ontwikkeling** geven de leerling een kans om van anderen te leren, om te handelen op eigen initiatief en om gepast te reageren op een situatie.
- De **educatie** kan toegepast worden op eender welk leergebied. Hierbij stelt men een doel voorop en kiest men een spelvorm om de leerplandoelstelling te behalen. Er kan gewerkt worden vanuit ontdekkende, onderzoekende en probleemoplossende activiteiten.

De Onderwijsdoelen

Kies niet meer dan twee ontwikkelingsdoelen waaraan je wil werken tijdens je les. Dit kunnen doelen zijn uit elk leergebied. Dit zijn je lesdoelen.

Uiteraard kunnen er heel wat ontwikkelingsdoelen aan bod komen tijdens een buitenles. Verder in de bundel staat een lijst met deze onderwijsdoelen. Als je regelmatig openluchtonderwijs geeft komen ze doorheen het schooljaar automatisch aan bod. Ze vormen als het ware een kapstok om andere leerinhouden 'aan te hangen'. Je kan ze noteren in je routines.

Uiteraard kan je ook één van deze ontwikkelingsdoelen extra in de kijker zetten, dan wordt het een lesdoel.

Vier Spelvormen

Kies één of meerdere spelvormen, die aansluiten bij je leerinhoud.

- ALEA dit zijn de kansspelen waarbij toeval primeert
- AGON dit zijn de competitiespelen waarbij de leerling een strategie kan bedenken en waarbij er veel adrenaline stroomt
- VERTICO dit is een spannende werkvorm waarbij de leerling zijn grenzen verlegt
- MIMICRY is een drama of een rollenspel waarbij de leerling in de huid kruipt van, ...

Vier stappen Flow learning (boek 'Sharing nature', Joseph Cornell).

Maak gebruik van volgende stappen:

- Stimuleer het enthousiasme;
- Concentreer de aandacht via de zintuigen;
- Zorg voor een directe (natuur)ervaring;
- Deel inspiratie en ervaringen.

Hoe maak je zelf een openluchtles?

- Vertrek vanuit een tweetal onderwijsdoelen (wat wil ik bereiken?).
- Als je met een methode werkt, kan je de les omvormen tot een buitenles. Dit duid je best aan in het werkboek (bv. stempel 'Van buiten leren'). Zo herinneren leerlingen zich achteraf ook gemakkelijker de les.
- Denk na over de materialen die op de speelplaats voorhanden zijn en hoe je deze kan inzetten.
- Denk na over de materialen uit de koffer en hoe je deze kan gebruiken en combineren om aan je leerinhouden te werken.
- Gebruik de drie componenten.
- Kies een spelvorm.
- Volg de vier stappen van "Flow learning".

Het is ook handig om de leerlingen foto's te laten maken als "verslag" van de les. Deze kan je bv. bijhouden in een online buitenlesmap. In deze bundel staan de activiteiten die op de workshop aan bod kwamen, uitgeschreven.

Heb je leuke buitenlessen gegeven met je klas?

Deel je foto's en ervaringen met ons via klimaatgezondespeelplaatsen@oost-vlaanderen.be

Enkele interessante websites

www.mosvlaanderen.be/themas/buiten-leren

www.deboomin.eu

www.buitenlesdag.nl/buitenlessen

www.natuurwijs.nl

despeurzoekers.nl

sharingnature.eu/natuur-activiteiten

www.bosplus.be/nl/voor-leerkrachten

www.klascement.net/thema/buitenlesdag

Onderwijsdoelen

Lichamelijke opvoeding

1. Lichamelijke opvoeding

Motorische competenties – Zelfredzaamheid in kindgerichte bewegingssituaties

1.1 De kleuters kunnen diverse ruimtelijke hindernissen nemen door middel van klimmen en klauteren, stappen, lopen en springen.

1.2 De kleuters kunnen de eigen bewegingsbaan stoppen, richten en wijzigen afhankelijk van statische en dynamische objecten: andere bewegers, obstakels, bewegende voorwerpen.

1.6 De kleuters kunnen met een eenvoudig bewegingsantwoord snel reageren op auditieve, visuele en tactiele signalen.

Complexe lichaams- en bewegingsorganisatie

1.7 De kleuters kunnen voor verschillende basisbewegingen de ledematen functioneel en gecoördineerd inschakelen.

1.8 De kleuters voeren de voornaamste basisbewegingen uit zonder teveel overtollige meebewegingen.

Lichaamsbouw

1.14 De kleuters tonen in het bewegen dat ze de opbouw van het lichaam aanvoelen en kennen en dat ze intuïtief rekening houden met de lichaamsopbouw en met lichaamsgrenzen en -verhoudingen.

1.15 De kleuters kunnen zelf actief omgaan met wijzingen in de lichaamshouding rekening houdend met de omgeving.

1.17 De kleuters kunnen in de ruimte snel een afgesproken plaats terugvinden en er rekening mee houden.

1.18 De kleuters kunnen tijdens het bewegen rekening houden met plaatsaanduidingen.

1.19 De kleuters kunnen handelend rekening houden met een te overbruggen afstand.

1.20 De kleuters kunnen in eenvoudige bewegings- en spelsituaties de meest efficiënte bewegingsrichting kiezen.

Groot-motorische en klein-motorische vaardigheden in gevarieerde situaties Groot-motorische vaardigheden

1.26 De kleuters tonen een toenemende bedrevenheid in basisbewegingen met betrekking tot de kind-eigen bewegingscultuur.

1.27 De kleuters tonen actieve bewegingspogingen om de eigen behendigheidsgrens volgens eigen aanvoelen te verleggen.

Klein-motorische vaardigheden

1.28 de kleuters tonen een toenemende bedrevenheid in het functioneel aanwenden van klein-motorische vaardigheden.

1.29 De kleuters kunnen klein-motorische vaardigheden in verschillende situaties voldoende nauwkeurigheid gedoseerd en ontspannen uitvoeren.

1.30 De kleuters kunnen de functionele grepen gebruiken voor het hanteren van voorwerpen.

Opeenvolgende handelingen

1.31 De kleuters kunnen een eenvoudige reeks van opeenvolgende handelingen uitvoeren binnen bewegingsactiviteiten.

Bewegingsantwoorden

1.32 De kleuters kunnen een gepast bewegingsantwoord geven op eenvoudige speltaken, bewegingsopdrachten, afspraken en regels.

Handelend omgaan met betekenisinhouden

1.33 De kleuters tonen in het handelend omgaan met betekenisinhouden een toenemend begrip, toepassen en verwoorden van:

- spelideeën van kinderspelen;
- lichaams-, bewegings-, ruimte- en tijdstippen, facetten en fysische kennis;
- voorstellingen (fantasie);
- symbolen en hun interpretatie, begrip.

Oplossen van kind-aangepaste bewegingsproblemen

1.38 De kleuters kunnen geleerde bewegingsprincipes toepassen in andere bewegingssituaties.

Beweging als expressie- en communicatiemiddel

1.40 De kleuters tonen in hun vrije spel en in geleide opdrachten een spontaan aanwenden van beweging als expressie en communicatiemiddel.

2. Lichamelijke opvoeding gezonde en veilige levensstijl

- 2.1 De kleuters behouden de natuurlijke vitaliteit en bereidheid om fysieke inspanningen te leveren.
- 2.2 De kleuters nemen zelf initiatief om groot-motorisch te bewegen.
- 2.3 De kleuters beleven zichtbaar plezier aan fysieke inspanningen.
- 2.4 De kleuters ontwikkelen een correcte lichaamshouding.
- 2.5 De kleuters behouden hun natuurlijke lenigheid.
- 2.6 De kleuters kunnen in diverse spelsituaties de nodige kracht tonen om het eigen lichaamsgewicht en kleuter-aangepast spel materiaal te verplaatsen en te dragen.
- 2.7 De kleuters kunnen een fysieke inspanning een tijdlang volhouden.
- 2.8 De kleuters kunnen eenvoudige verplaatsingsvormen op snelheid uitvoeren.

3. Lichamelijke opvoeding zelfconcept en het sociaal functioneren

- 3.1 De kleuters tonen een intrinsieke belangstelling om diverse bewegingssituaties te verkennen.
- 3.2 De kleuters kunnen speels bezig zijn met de eigen beweging en lichamelijkeheid.
- 3.3 De kleuters tonen in het experimenteelgedrag dat ze de eigen mogelijkheden en begrenzingen aanvoelen.
- 3.4 De kleuters tonen een rustige aanwezigheid in het eigen lichaam, voelen de eigen grenzen en tonen een vertrouwdheid met de eigenheid van het lichaam.
- 3.5 De kleuters tonen in diverse bewegingssituaties een variatie aan innerlijk beleven.
- 3.6 De kleuters tonen een persoonlijke stijl in spontane expressie.
- 3.7 De kleuters durven de eigen bewegingsvormen en behendigheden tonen.
- 3.8 De kleuters kunnen zich emotioneel uiten binnen aanvaardbare grenzen.
- 3.9 De kleuters kunnen in bewegingssituaties respectvol rekening houden met de veiligheid en de vermogens van andere kleuters en passen hun handelingen aan.
- 3.10 De kleuters kunnen kleuter-aangepast materiaal uithalen en weer opbergen op de afgesproken plaats.

3.12 De kleuters kunnen binnen een eenvoudige spelvorm één tot twee spelregels opvolgen.

3.13 De kleuters gaan spontaan over tot het maken van eenvoudige afspraken binnen het functioneren in subgroepjes.

Mens en maatschappij

1. Mens – Ik en mezelf

1.1 De kleuters kunnen bij zichzelf onderkennen wanneer zij bang, blij, boos of verdrietig zijn en kunnen dit op een eenvoudige wijze uitdrukken.

1.2 De kleuters kunnen in een eenvoudige taal een recent gebeurde situatie waarbij zij betrokken waren in dialoog met een volwassene, beschrijven en vertellen hoe zij zich daarbij voelden.

1.3 De kleuters tonen in concrete situaties voldoende zelfvertrouwen in eigen mogelijkheden.

Ik en de ander

1.4 De kleuters kunnen in concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen en erover praten.

1.5 De kleuters kunnen bij anderen gevoelens van bang, blij, boos en verdrietig zijn herkennen en kunnen meeleven in dit gevoel.

1.6 De kleuters weten dat mensen eenzelfde situatie op een verschillende wijze kunnen ervaren en er verschillend kunnen op reageren.

1.7 De kleuters kunnen een gevoeligheid tonen voor de behoeften van anderen.

1.8 De kleuters kunnen voor zichzelf opkomen door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.

Ik en de anderen: in groep

1.9 De kleuters kennen en begrijpen omgangsvormen, leefregels en afspraken die van belang zijn voor het samenleven in een groep.

1.10 De kleuters kunnen in concrete situaties met de hulp van een volwassene afspraken maken.

1.11 De kleuters kunnen bij een activiteit of een spel in een kleine groep, controleren of de anderen zich aan de regels houden.

4. Ruimte

4.3 De kleuters vinden zelfstandig hun weg in een vertrouwde omgeving.

Muzische vorming

Beeld

1.2 De kleuters kunnen materiaalgevoeligheid ontwikkelen door exploreren en experimenteren.

1.5 De kleuters kunnen impressies uiten in een persoonlijke, authentieke creatie en plezier scheppen in het zoeken en vinden.

Drama

3.1 De kleuters kunnen eigen belevenissen, ervaringen, gedachten, gevoelens, handelingen verwoorden.

Attitudes

6.1° De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving.

6.2° De kleuters kunnen ervan genieten bezig te zijn met de dingen die hen omringen om hun expressiemogelijkheden te ontdekken.

6.3° De kleuters kunnen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden en durven hun eigen expressiestijl tonen.

6.4° De kleuters kunnen respect betonen voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot de eigen en de andere culturen.

6.5° De kleuters kunnen genieten van de fantasie, de originaliteit, de creativiteit en de zelfexpressie in 'kunstwerken'.

Nederlands

Luisteren

1 De kleuters kunnen een mondelinge boodschap, eventueel ondersteund door gebaar, mimiek met betrekking tot een concrete situatie begrijpen.

1.2 De kleuters kunnen voor hen bestemde vragen in concrete situaties begrijpen.

1.6 De kleuters kunnen de bereidheid vertonen om naar elkaar te luisteren en om zich in te leven in een boodschap.

Spreken

2.1 De kleuters kunnen een voor hen bestemde mededeling en/of verhaal zo (her)formuleren, dat de inhoud ervan herkenbaar overkomt.

2.2 De kleuters kunnen spreken over ervaringen of gebeurtenissen uit de eigen omgeving of over wat ze van anderen vernamen.

2.3 De kleuters kunnen spreken over gevoelens als blijheid, angst, verdriet, verwondering.

2.4 De kleuters kunnen uitleggen hoe zij in een activiteit van plan zijn te werken of hoe zij werkten.

2.6 De kleuters kunnen antwoorden op gerichte vragen in verband met betekenis, inhoud, bedoeling, mening ... in concrete situaties.

2.7 De kleuters kunnen in een gesprek met een eenvoudige maar relevante vraag of met commentaar reageren.

2.8 De kleuters kunnen zelf vragen stellen aan anderen die de door hen gewenste informatie leveren.

2.9 de kleuters kunnen de hulp of medewerking van anderen inroepen.

2.11 De kleuters hanteren bij het realiseren van de hierboven genoemde ontwikkelingsdoelen zoveel mogelijk standaard-Nederlands ondersteund door volwassenen.

Lezen

3.1 De kleuters kunnen aan de hand van visueel materiaal een boodschap herscheppen.

3.2 De kleuters kunnen door symbolen voorgestelde boodschappen in verband met concrete activiteiten begrijpen.

3.4 De kleuters zijn bereid spontaan en zelfstandig voor hen bestemde boeken en andere info-bronnen in te kijken.

Taalbeschouwing

5.1 De kleuters kunnen duidelijke vormen van mondelinge communicatie herkennen.

5.2 Zij beseffen dat boodschappen visueel kunnen worden bewaard en daardoor opnieuw kunnen worden opgeroepen.

5.3 Zij beseffen dat mensen door middel van het schrift boodschappen kunnen vastleggen.

5.4 Zij beseffen dat bepaalde symbolen (pictogrammen, lettertekens, ...) dienen om boodschappen over te dragen.

Wetenschappen en techniek Wiskundige initiatie

Natuur

Algemene vaardigheden

- 1.1 De kleuters kunnen verschillen onderscheiden in geluid, geur, kleur, smaak en voelen.
- 1.2 De kleuters tonen een explorerende en experimenterende aanpak om meer te weten te komen over de natuur.
- 1.3 De kleuters kunnen met hulp van een volwassene, eenvoudige bronnen hanteren om meer te weten te komen over de natuur.

Milieu

- 1.13 De kleuters tonen een houding van zorg en respect voor de natuur.

Techniek als menselijke activiteit

- 2.3 De kleuters kunnen in een eenvoudige situatie nagaan welk technisch systeem best tegemoet komt aan een behoefte.
- 2.8 De kleuters zijn bereid hygiënisch, veilig en zorgzaam te werken.
- 2.9 De kleuters tonen een experimentele en explorerende aanpak om meer te weten te komen over techniek.

Techniek en samenleving

- 2.10 De kleuters kunnen aangeven dat een technisch systeem dat ze gebruiken nuttig, gevaarlijk en/of schadelijk kan zijn.

Getallen

- 1.1 De kleuters kunnen handelend en verwoordend de ene concrete hoeveelheid dingen vergelijken met een andere hoeveelheid dingen. Bij het verwoorden gebruiken zij daarbij de passende hoeveelhedsbegrippen. (evenveel / niet evenveel dingen, veel / weinig dingen, te veel / te weinig dingen, dingen over / dingen te kort, meer / minder dingen, meest / minst dingen).

ruimte (initiatie op meetkunde)

- 3.1 De kleuters kunnen handelend, in concrete situaties de begrippen “in, op, boven, onder, naast, voor, achter, eerste, laatste, tussen, schuin, op elkaar, ver weg, dicht bij, binnen, buiten, omhoog en omlaag” in hun juiste betekenis gebruiken. Zij kunnen pictogrammen in verband met “richtingen” als symbolen hanteren.

Koffer

De koffer bevat een aantal basismaterialen die je ondersteunen om buiten les te geven.

Toch is het aangewezen om zoveel mogelijk natuurlijke materialen te gebruiken die je op de klimaatgezonde speelplaats kan vinden.

Tijdens de workshop werd er gebruik gemaakt van gelamineerde prenten, dit vooral om op korte tijd veel verschillende spelvormen aan bod te laten komen. Als je zelf een activiteit opbouwt heb je meer tijd om natuurlijke materialen te laten zoeken door de leerlingen.

Verzamel gaandeweg ook kosteloze natuurlijke materialen om je koffer aan te vullen (bv. een zakje met stenen, houten schijfjes, gedroogde zaden).

Inhoud

- Touwen van 1,5 meter (blauw) 30 stuks
- Touwen van 1 meter (zwart geel) 30 stuks
- Touwen van 10 meter (oranje) 4 stuks
- Zakjes in verschillende kleuren
- Kaartjes biomimicry (20 paar)
- Kleine vouwspiegeltjes (10 stuks)
- Ploimeters 5 stuks
- Blinddoek (10 stuks)
- Boek "Het mannetje van takken"
- Boek "Sharing Nature"
- Minigids stoeplantjes
- Stoepekrijt
- Kompassen 10 stuks
- Grondzeil
- Loepotjes 10stuks
- Spiegeltjes 10 stuks

Energizers

Inleidend lied (1 minuut)

We gaan naar buiten, doe maar klap-klap-klap,
We gaan naar buiten doe maar stap-stap-stap
Want buiten is het leuk, we lachen ons een deuk,
We gaan naar buiten doe maar klap-klap-klap.

Doel

Door het zingen van het lied weten de kinderen dat ze naar buiten gaan om iets te leren en het dus geen speeltijd is.

Tip

Doe de bewegingen mee tijdens het zingen.
Voor de oudere kinderen kan je het lied ook omvormen tot een Rap of een Hakka.
Je kan natuurlijk ook een lied bedenken met de klas.

Tikspel (2 minuten)

Verloop

Maak een kring en geef de opdrachten.
Raak aan... gras, hout, rubber, iets warm, iets levend, droog, nat, rood, geel, iets hoog, ...

Regels

Mogelijke regels:

- Kom onmiddellijk terug naar je plek;
- Aanraken van jezelf, anderen, de metalen kist, ... telt niet mee

Doel

De kinderen die veel energie hebben rustig laten worden en de rustigere kinderen activeren.

Tip

Je kan het spel aanpassen door de kinderen iets te laten halen wat je voor een volgende opdracht kan gebruiken.

Outdoorgames

Wisselspel (15 minuten)

Materiaal

- touwen (ca. 1,5 meter lang)
- wasknijpers
- prentjes (lichaamsdelen)

Verloop

Focus leggen: Sta in een kring heel dicht bij elkaar. Stil. Probeer de hartslag of ademhaling van je buur te voelen. Elke kleuter krijgt een touw en legt het in een cirkel rond zijn/haar voeten.

De spelleider zingt het lied "Hoofd, schouders, knie en teen" in het Frans (incl. bewegingen):

*"Tête, épaules, genoux et pieds, genoux et pieds (x2)
J'ai deux yeux, deux oreilles une bouche et un nez.
Tête, épaules, genoux et pieds, genoux et pieds."*

De spelleider zegt de lichaamsdelen in het Frans met het juiste lidwoord (mannelijk of vrouwelijk)

Une tête	Une épaule
Un genou	Un pied
Un œuil	Une oreille
Une bouche	Un nez

Bij jonge kleuters zing je het lied in het Nederlands.

Elke kleuter krijgt nu een lichaamsdeel toegewezen en opgespeld.

Er zijn telkens minstens 3 kinderen die hetzelfde lichaamsdeel hebben.

Bij grote groepen kunnen meer dan 4 lichaamsdelen gebruikt worden.

Bij groepen tot 20 personen enkel "tête, épaule, genou, pied".

De spelleider zegt één van de lichaamsdelen (incl. lidwoord).

Op dat ogenblik moeten alle deelnemers met hetzelfde lichaamsdeel op zoek naar een andere plaats. Ook de spelleider doet dit. Bij jonge kleuters blijft de spelleider best in het midden staan. Wie geen vrijgekomen plaats weet te bemachtigen gaat in het midden staan en mag een nieuw lichaamsdeel zeggen.

Bijkomende regels:

Eigen plek terug innemen mag niet.

De plek naast jouw plek innemen mag niet.

Tip

Dit spel kan met allerlei leerinhouden en in verschillende moeilijkheidsgraden gespeeld worden. vb. met cijferbeelden, prenten en woorden, rijmwoorden, ... Ook de bewegingen kunnen aangepast worden: huppelen, waggelen,.... Je kan de starthouding aanpassen vb. vanuit een zithouding starten.

Tweelingspel (20 min)

Materiaal

- touwen van 1,5 m
- per groep 5 gekleurde boomschijfjes met verschillende cijfers +1 boomschijfje met hetzelfde kleur, maar zonder nummer
- per groep 1 werkblad

Verloop

Bij dit spel gaan de kleuters op zoek naar het cijfer dat hoort bij het aantal vruchten die op het werkblad staan. Aan de bovenkant van het werkblad wordt een boomschijfje gelegd in het kleur van de groep, maar zonder cijfer. De kleuters zoeken boomschijfjes in hun kleur met daarop het cijfer en brengen schijfje per schijfje naar hun werkblad. Het spel duurt tot alle voorwerpen zijn gevonden.

Belangrijk: niet verstoppen, maar zichtbaar plaatsen!

Je kunt zelf bepalen of de kleuters de boomschijfjes in de juiste volgorde moeten terugbrengen of niet.

Met natuurlijke materialen kan het spel ook gespeeld worden, denk aan echte bladeren, steentjes, takken, bolsters,...

De groep wordt verdeeld in groepjes van 4 en elk groepje krijgt 2 touwen.

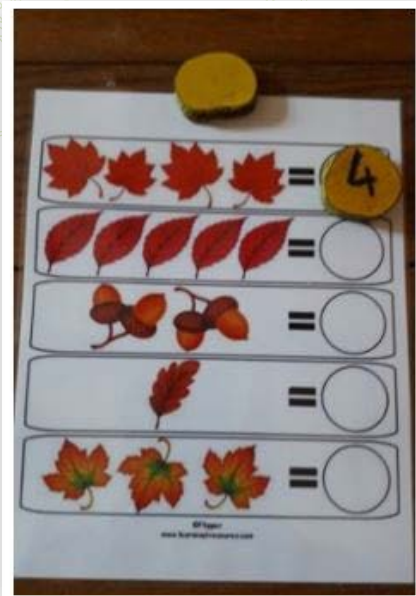
Iedereen van het groepje neemt een uiteinde van een touw vast. De groepsleden moeten zichzelf nu met elkaar verbinden zonder het touw los te laten. Zo kunnen ze onder of over de touwen kruipen tot ze aan elkaar verbonden zijn.

Tijdens de opdracht moet het groepje zich als 1 geheel voortbewegen. Laat er een kind het touw los, dan moet het groepje stoppen, het losgelaten kind het touw weer vastnemen en pas daarna weer verdergaan met de opdracht.

Jonge kleuters spelen het spel best per twee.

Tips

Je kan dit spel toepassen op allerlei leerinhouden: fruit (de volledige vrucht en de halve vrucht), een woordbeeld en de tekening, schaduwbeelden en foto, rijmwoorden, vormen, tegenstellingen. Op de site www.jufsanne.com/start/starterset-begrippenkaarten kan je goede kaarten vinden. Ook kaartspelen, lottospelen,... die reeds in de klas voorhanden zijn kunnen gebruikt worden.

Patronella

Materiaal

- afbeeldingen van Patronella en Truus Trol (<http://www.fisme.science.uu.nl/rekenweb/groterekendag/2007/bronnen/12.pdf>)
- verhaal van Patronella

Verloop

Het verhaal van Patronella wordt verteld als inleidend verhaal. Je bepaalt zelf of je enkel het eerste of beide delen van het verhaal brengt.

Na het verhaal worden de kinderen in groepjes van 3 opgesplitst. Elk kind krijgt de opdracht om minstens 10 voorwerpen (natuurlijk materiaal) te verzamelen. Met de 30 voorwerpen per groepje maken de kinderen vervolgens samen een patroon. Afhankelijk van de leeftijd van de kinderen kan dit om een meer of minder ingewikkeld patroon gaan.

Wanneer je buiten patronen maakt dien je te letten op de ondergrond. Je gebruikt best een dekzeil of doek als effen achtergrond voor het patroon. De wind kan soms als hinderlijk ervaren worden, maar je kan kinderen stimuleren om in hun patroon daar een oplossing voor te vinden door b.v. een takje of steentje te leggen op wegwaaierende blaadjes.

Aanpassingen voor jonge kleuters:

- Bij jonge kleuters kunnen de groepjes verkleind worden tot 2 kinderen.
- Er kan voor gekozen worden om zelf het begin van een patroon te leggen en de kleuters het patroon laten vervolledigen.

Variaties op hetzelfde thema:

- Werken met mandala's. Je kunt ervoor kiezen om elk groepje een mandala te laten maken, maar je kunt er ook voor kiezen om een groot klaswerk te maken waarbij je de klas in 4 deelt en elk groepje 1 kwadrant van de mandala laat maken.
- Een spies maken (cfr fruitspies) maar dan met blaadjes met verschillende herfstkleuren of met verschillende bladvormen.

Tips

Laat elke groep aan een patroon beginnen en laat een andere groep het patroon aanvullen.

Geef aan elk voorwerp een geluid. Vb. kastanje: 1 keer klappen in de handen, blad: 2 keer klappen op je been, tak: een geluid maken,...Koppel er een dierengeluid aan, een beweging, een letter,...

Laat nadien de "natuurpartituur" lezen in groepjes en 'lees' de partituur dan met de hele groep.

Dobbelsteen vol bewegingen

Materiaal

- dobbelsteen met insteekzakjes en verschillende kleuren (oranje, blauw, groen, rood, geel en paars)
- afbeeldingen van dieren
- gekleurde zakjes in dezelfde kleuren als de dobbelsteen. (Afhankelijk van de grootte van de groep kies je ervoor om 1 of meerder zakjes van elke kleur verspreid over het terrein te leggen)

Verloop

- Laat de deelnemers in een kring staan en overloop met hen welke kleuren er te zien zijn op de dobbelsteen.
- Overloop welke dieren er op de dobbelsteen staan. Laat de deelnemers ook vertellen welke bewegingen die dieren maken als ze zich voortbewegen.
- Vogels vliegen, ganzen waggelen, paarden galopperen, konijnen springen, muizen trippelen en poezen sluipen (zodat ze niet gehoord worden door hun prooi), ...
- Nadat de beweging benoemd werd, wordt de beweging ook ter plaatse uitgevoerd.
- Spreek met de deelnemers af dat 1 persoon de dobbelsteen zal gooien en luidop aan de groep zal duidelijk maken welk kleur en welk dier er te zien is. Daarna beweegt elke deelnemer zich op de juiste manier naar een zakje van het juiste kleur.
- Je kunt de opdracht extra spannend/uitdagend maken door vooraf aan te geven dat er maximaal (bv.) 5 deelnemers bij 1 zakje mogen gaan staan. Voor de volgende gooibeurt duidt de begeleider iemand aan.
- Iedereen start zijn bewegingen dan van het vorige gekleurde zakje, zodat de groep niet elke keer opnieuw een cirkel moet vormen (wat bij kleuters vaak veel tijd vraagt).

Aanpassingen voor jonge kleuters:

- Bij jonge kleuters kun je deze oefening met enkelvoudige opdrachten geven waarbij ofwel kleur, ofwel dier, ofwel beweging geoefend wordt

Tip

De dobbelsteen met insteekzakjes leent zich tot verschillende onderwerpen: volwassen dier en jongen, getalbeelden en cijfers, dezelfde vormen zoeken.

Mannetje Tak

Materiaal:

- boek 'Het mannetje van takken' van Aag Vernelen ISBN 978-2-87438-860-6 van uitgeverij Averbode of
- boek 'Mannetje Tak' van Julia Donaldson ISBN 9789025770365 van uitgeverij Gottmer
- eventueel wiebeloogjes en lijm of alcoholstift
- mannetje Tak
- dekzeil
- stoepkrijt

Verloop

Als inleidend verhaal wordt het verhaal 'Het mannetje van takken' of het verhaal 'Mannetje Tak' verteld in de aanwezigheid van het "echte" mannetje Tak.

Daarna wordt er met de kinderen op stap gegaan in de tuin of in de directe schoolomgeving en wordt er op zoek gegaan naar Mannetjes Tak. Vergeet zeker niet bij een boom te gaan kijken waar er takken en twijgjes te vinden zijn.

Wanneer er enkel stokken zonder zijtakken gevonden worden kun je de stokken ofwel gewoon zo houden zoals ze zijn of de stokken op de grond laten leggen en de ledematen er door de kinderen zelf laten bij tekenen.

Je kunt vertakte stokken door de kinderen laten versieren met wiebeloogjes of de oogjes met een stift op de stok laten tekenen.

De jongste kleuters willen vaak in het zand of in de aarde tekenen met hun stokken. Stimuleer hen om zichzelf te tekenen.

Op het verharde deel van de speelplaats kun je de contouren van één of meerdere kinderen op de grond tekenen. Laat de kinderen takjes zoeken zodat ze hun contouren (= de omtrek) kunnen bedekken met stokken. Ze mogen de stokjes zo breken zodat ze op de lijnen van hun contouren kunnen blijven. Je kunt hen ook de rest van het getekende lichaam laten opvullen met natuurlijk materiaal (bv. "geef jezelf een blaadjesbroek").

Tip

Naverwerking:

- Poppenkast spelen met de takkenmannetjes, de kinderen kunnen zelf een verhaal bedenken of een vervolg bedenken.
- De mannetjes nadien nog verder afwerken met natuurlijke materialen, klei en wol.
- Een fotoverhaal maken met de Mannetjes.
- Mannetje Tak als personage gebruiken die opdrachten geeft aan de kleuters.

De grote en kleine vrienden van Mannetje Tak

Materiaal

- takken in verschillende groottes - 1 per deelnemer
- dekzeil
- stoepkrijt of een touw
- Mannetje Tak

Verloop

Laat de kinderen een willekeurige stok zoeken.

De kinderen sorteren de stokken van klein naar groot.

Leg het dekzeil open wanneer het verschil tussen achtergrond en voorgrond niet duidelijk genoeg is.

Teken een lijn op het dekzeil of op de grond met stoepkrijt of gebruik het touw als lijn.

Zo maak je de kinderen duidelijk waar ze de onderkant van hun stok moeten leggen.

Leg als begeleider zelf eerst je eigen stok. Omdat het voor jonge kleuters niet makkelijk is om allemaal te blijven kijken en wachten tot zij aan de beurt zijn, kun je ervoor kiezen om elk kind afzonderlijk bij jou te laten komen zodat je samen kan kijken waar het zijn/haar stok moet plaatsen.

Tip

Leg Mannetje tak samen met de kleuters op de juiste plaats tussen de takken, laat hem zijn plekje zoeken door hem als “pop” te gebruiken. Lok reacties uit door hem de fout plaats te laten kiezen, ...
Laat de kleuters Mannetje Tak helpen.

Kabouterhuisjes

Materiaal

- takken
- natuurlijke losse materialen

Verloop

Laat de kinderen in groepjes (max. 4 kinderen) een huisje maken voor de kabouters die in de buurt leven. Geef daarbij aan dat kabouters niet alleen graag een huisje zouden hebben, maar dat ze ook graag een tuin zouden hebben om hun kinderen in te laten spelen.

Nadat de huisjes gemaakt zijn gaat de volledige groep kleuters "huizen kijken". Laat elk groepje zijn huisje voorstellen aan de andere kinderen.

Tip

- De kleuters kunnen een verhaaltje verzinnen bij hun huisje
- Een dorp bouwen met de straten, een winkel, de school, een vijver, een omheining, de zonnepanelen op het dak, ...

Vormen herkennen

Materiaal

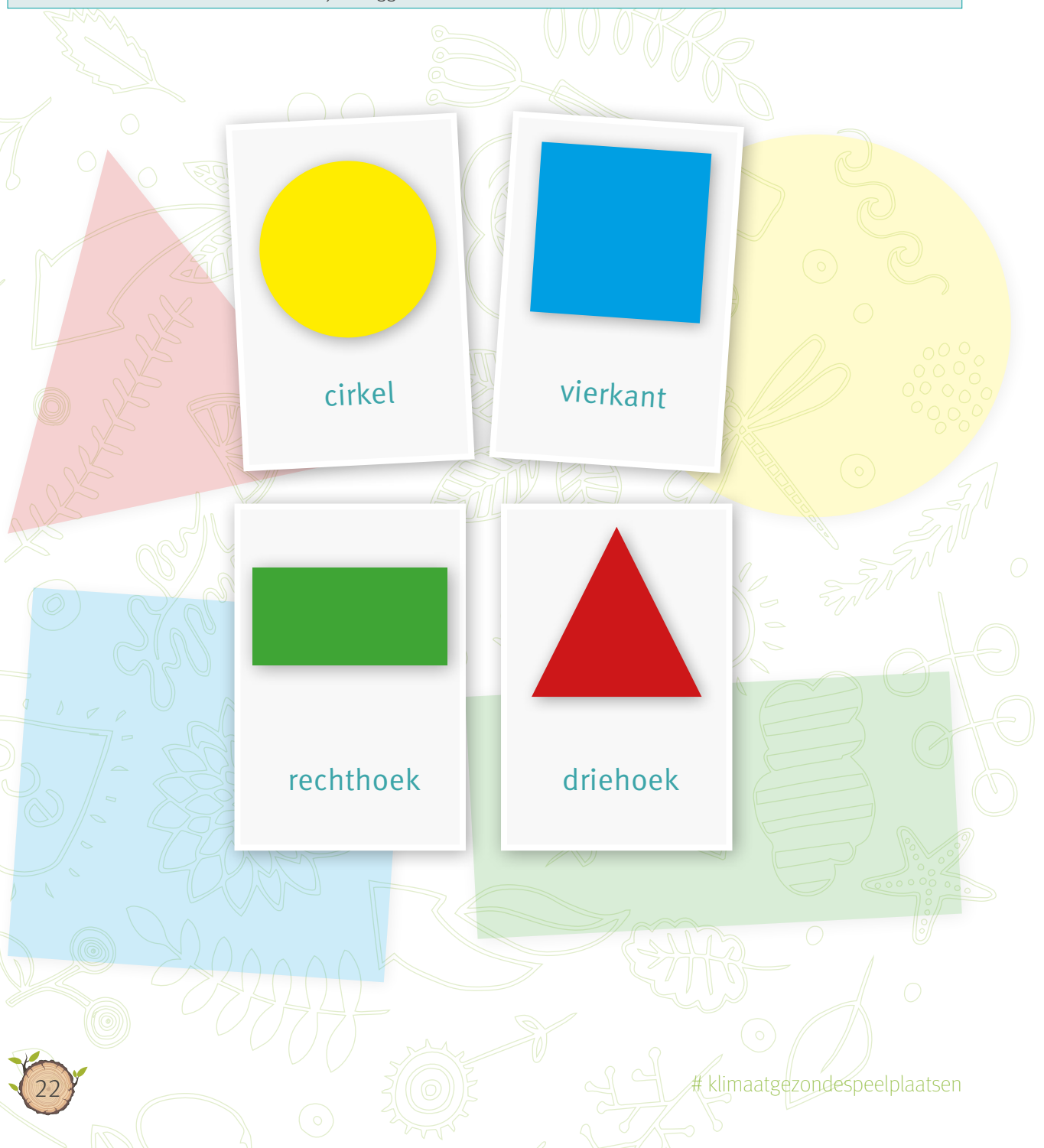
- vormenkaartjes – 1 vormenkaartje per groepje van max 4 kinderen

Verloop

Laat elk groepje kinderen, gewapend met 1 vormenkaartje, op stap gaan op de speelplaats en laat hen zoveel mogelijk aantal keren de vorm die op hun kaartje staat ontdekken. Laat hen achteraf allemaal zeker 1 voorwerp benoemen met hun eigen vorm.

Tip

- Maak foto's van de vormen om te gebruiken als verwerking.
- Laat hen de vormen tekenen met krijt of leggen met een touw.

Getallen en getalbeelden

Materiaal

- kaarten met getalbeelden
- kaarten met getallen of losse getallen
- touwen of hoepels
- los natuurlijk materiaal

Verloop

Laat de kinderen met hun touw een cirkel maken. In die cirkel wordt een getalbeeld-kaartje gelegd. Laat de kinderen evenveel natuurlijke voorwerpen leggen in de cirkel als wat op het kaartje aangegeven is.

Laat hen daarna het juiste cijferkaartje bij hun cirkel leggen.

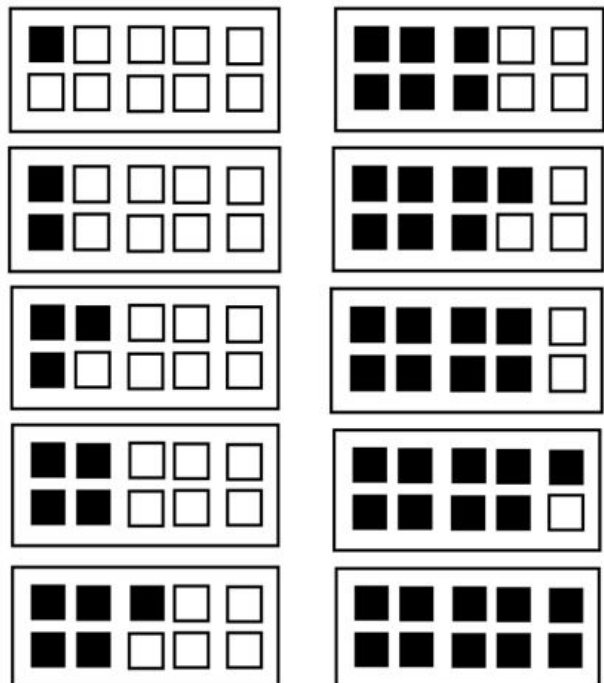
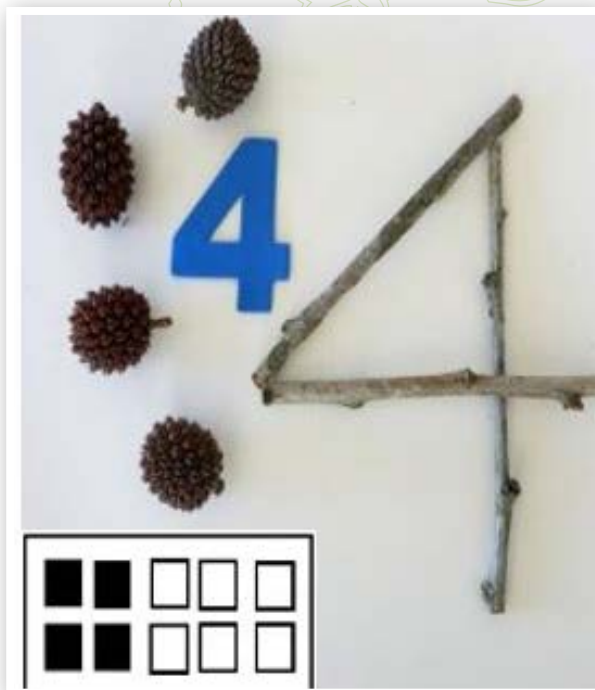
Als alle kaartjes goed gelegd zijn neem je ze terug weg en verdeel je ze over de kinderen. Laat nu elk kind plaatsnemen bij de cirkel die overeenstemt met het gekregen kaartje. Je kunt ervoor kiezen om kinderen deze opdracht individueel te laten uitvoeren of in groepjes van 2.

Om het vormen van de cijfers op verschillende manieren te oefenen, kun je de kinderen ook de cijfers laten vormen met natuurlijk materiaal (steentjes, stokjes,...), je kunt ze de cijfers laten stappen je kunt ze laten liggen op de grond zodat ze liggend een cijfer vormen, ...

Extra

Nadien kan je een spelletje spelen. Steek een kaartje met het cijfer omhoog en laat de kleuters zo vlug mogelijk naar de juiste cirkel lopen.

Oudere kleuters kan je vragen om in groepjes van vb. 4 in of bij de kring te staan. Het groepje geeft elkaar de hand.

Nesten bouwen

Materiaal

- takken
- natuurlijk los materiaal
- hoepels of touwen om cirkels mee te maken

Verloop

Laat de kinderen nadenken over hoe vogels hun nest bouwen. Laat ze een paar soorten vogelnesten zien (bij voorkeur live, maar indien onmogelijk aan de hand van foto's). Laat kinderen ontdekken dat een nest voldoende stevig moet zijn, maar toch ook voldoende zacht om de jongen in te laten geboren worden. Laat de kinderen nadenken over hoe vogels hun nest bouwen. Belangrijk is dat ze inzien dat vogels geen handen hebben en dus alles met hun snavel doen.

Laat de kinderen in groepjes (max. 4 kinderen) zelf een vogelnest maken. Belangrijk is dat ze hun handen voor hun mond houden om zo een snavel te vormen.

Ook in groepjes van 4 kan een alternatief zijn om enkele nesten (hoepels of cirkels) naast elkaar op de grond te leggen, met in elk nest 3 kleine vogeltjes. De oudervogel voedert de kleine vogeltjes die in het nest zitten (met rode besjes, een stukje brood,...). Je kunt ook werken met 2 jongen en 2 oudervogels. Ook hierbij mag enkel de klapbek gebruikt worden. Vergeet niet de rollen ook eens om te keren.

Hoe voel je je?

Materiaal

- kartonnen bordjes of touwtje of stuk schors of iets ronds dat voorhanden is op de speelplaats
- natuurlijk los materiaal

Verloop

Vraag de kinderen hoe ze zich voelen. Ben je blij, verdrietig, boos? Hoe kun je je nog voelen?

Nodig de kinderen uit om hun gevoel weer te geven op het kartonnen bordje met natuurlijk materiaal.

Het bordje mogen ze gebruiken als een gezicht, maar dat hoeft niet per se.

Deze oefening kan ook gebruikt worden als een evaluatietool.

Tip

Kleef nadien de losse materialen vast. Zo kunnen de kleuters hun werkje meenemen.

Wat kan je doen met een touw van 1 meter?

Diverse ideeën

Lengte/omtrek

- Wie is langer of korter dan je vriendje?
- Hoeveel touwen heb je nodig om rond de boom te leggen?
- Leg de omtrek van je klasgenoot met touwen (liggend op de grond).
- ...

Letters, cijfers en vormen leggen of naleggen

Fantasiefiguren leggen

- een boom
- een vis
- spinnenweb
- ...

Touwen gebruiken in plaats van een krijtlijn

- om een matrix of raster te maken
- als start- of eindstreep
- als plaatsaanduiding
- als verbindingslijn
- ...

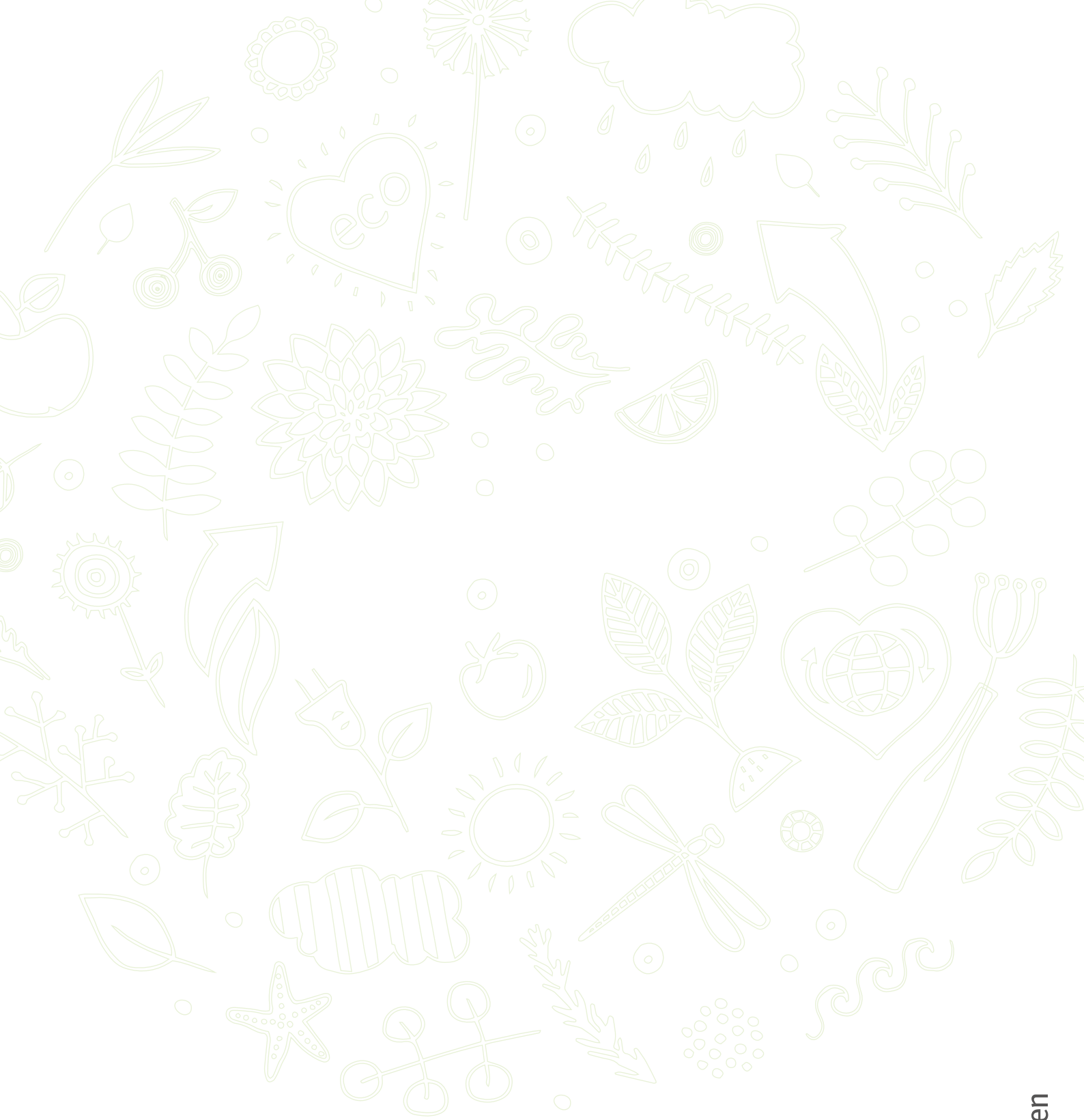
Om iets mee op te tillen of te verplaatsen.

Om knopen te leren leggen.

Om iets mee vast te maken.

Om over te springen, op te stappen, over een bewegend touw te springen.

Provincie Oost-Vlaanderen
Dienst Mo4 Natuur- & milieueducatie
Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm)
055 49 67 96 - dekaaihoeve@oost-vlaanderen.be
klimaatgezondspeelplaatsen@oost-vlaanderen.be